

2023
Jaarverslag

SINGER LAREN

FOTO: MARTEN VAN HAARF

1. Missie en Doelstellingen

MISSIE SINGER LAREN

Met een aantrekkelijk tentoonstellingsbeleid, een prachtige beeldentuin en een breed aanbod aan podiumkunsten in het theater wil Singer Laren zoveel mogelijk bezoekers op een ontspannen en inspirerende manier deelgenoot maken en laten genieten van de rijke wereld van kunst en cultuur.

MOTTO EN KERNWAARDEN

Het echtpaar Singer legde de grondslag voor Singer Laren met hun kunstcollectie, de monumentale villa, de concertzaal, het museum en de beeldentuin. Daarom is het motto van de organisatie: kunsten komen samen en worden gevierd bij Singer thuis. De kernwaarden van Singer Laren zijn:

GASTVRIJ EN PERSOONLIJK

De kunsten delen en samen vieren met het publiek. Zo bouwt Singer Laren verder aan de destijds ingezette gastvrijheid van Anna en William Singer. Uit bewaard gebleven documenten, waaronder gastenboeken en brieven, blijkt dat veel vrienden, familie en kunstenaars Anna en William in villa De Wilde Zwanen bezochten. Singer Laren is dus al vanaf het ontstaan een bruisende en gastvrije plek.

HISTORISCH GEWORTELD EN AUTHENTIEK

Singer Laren staat in het kunstenaarsdorp Laren, waar rond 1900 de belangrijkste ontwikkelingen in de Nederlandse kunstgeschiedenis plaatsvinden. Aangetrokken door de schilderachtigheid en het onbedorven landschap komen de Nederlandse impressionisten en iets later de modernisten naar Laren. Hun schilderijen trekken ook internationaal de aandacht en vormen voor het Amerikaanse echtpaar Anna en William Singer, grondleggers van Singer Laren, de aanleiding om naar Laren te komen.

PROFESSIONELE EN PUBLIEKE KWALITEIT

Singer Laren heeft kwaliteit en professionaliteit hoog in het vaandel. Dat uit zich niet alleen in een hoogwaardig en gevarieerd cultureel aanbod, maar ook in de samenwerking met leveranciers, partners en gezelschappen. Na de recente verbouwingen en uitbreidingen is de kwaliteit en de waardering daarvoor van de bezoekers alleen nog maar toegenomen.

VERRASSEND EN TOEGANKELIJK

Verrassend is Singer Laren in de verscheidenheid aan kunstdisciplines die er samenkomen. Bezoekers kunnen gewoon binnenlopen; de beeldentuin is gratis toegankelijk, net als de foyer, villa De Wilde Zwanen en de Singer Shop. Singer Laren biedt een gevarieerd programma voor verschillende doelgroepen en vergroot daarmee de toegankelijkheid van zowel museum als theater. Singer Laren neemt niet alleen door zijn veelzijdigheid een unieke plek in het culturele landschap in, maar ook door het bevlogen culturele ondernemerschap en de vele trouwe supporters en vrijwilligers waarop de organisatie kan bogen.

FOTO: SUZANNE OPHOF

2. Directie- verslag

SINGER LAREN BRUIST!

Na jaren van investeren is 2023 het meest succesvolle jaar in de geschiedenis van Singer Laren. Na een lange periode van verbouwingen van theater, entree, horeca, winkel, nieuwe tuin en als laatste het museum met een pandemie in de tussentijd kan het publiek in 2023 genieten van Singer Laren in volle glorie. En dat doen de bezoekers in grote getalen. Alle bezoekersrecords worden verbroken.

Na alle tijd en aandacht voor de verbeteringen van het gebouw kunnen we nu echt investeren in ons inhoudelijke programma en aanbod. Ook mogen we onze collectie onderscheidend versterken met 33 top schilderijen, dankzij een belangrijke schenking van een anoniem verzamelaarspaar. Singer Laren krijgt als instelling met de indrukwekkende *Kees van Dongen* tentoonstelling de meeste stemmen bij de Museumtijdschrift Tentoonstellingsprijsverkiezing. Door het samenvoegen van de stemmen van Rijksmuseum en Museum Prinsenhof Delft wint uiteindelijk *Vermeer* met slechts twaalf stemmen verschil. Al met al een jaar om niet snel te vergeten!

BEZOEKERSRECORDS

Na de heropening van ons museum bereikt Singer Laren in 2022 een recordaantal bezoekers. In 2023 sneuvelt dit record alweer ruimschoots. Met in totaal meer dan 333.000 bezoekers, waarvan 289.000 voor het museum, is Singer Laren een van de best bezochte beeldende kunstmusea van het land. Ook ons theater is met 33.000 bezoekers goed bezocht. Daarnaast bezoeken 23.000 bezoekers aanvullende evenementen en bijeenkomsten die in Singer Laren zijn georganiseerd. Het publieksprogramma, gemaakt door de educatie-afdeling, trekt bijna 9.000 bezoekers.

Uit deze grote bezoekersaantallen blijkt een waardering voor ons aanbod, maar ze leveren eveneens veel uitdagingen op om de bezoekersstromen goed te kanaliseren. Tijdens onze tentoonstelling *Kees van Dongen* zijn we ook op maandagen en op donderdagavond open. Daarnaast kunnen bezoekers het museum alleen bezoeken als ze voorzien zijn van een starttijd. Op deze manier hopen we alle bezoekers een fijne ervaring te bieden. Dit lukt in de museumzalen en meestal ook in onze horeca. Alleen het parkeren blijft een probleem. Bezoekers die er niet in slagen tijdig een parkeerplaats te vinden ervaren veel ongemak. Ook buurtbewoners zitten met vergelijkbaar ongemak opgepadeld. De gesprekken met de gemeente Laren om dit gemeenschappelijke vraagstuk samen aan te pakken hebben in 2023 helaas nog niet tot concrete resultaten geleid. Singer Laren zoekt derhalve met de grootste prioriteit naar een passende oplossing voor zowel bezoeker als omwonende.

EEN RELEVANT BEZOEKERSPROGRAMMA

Bij het samenstellen van de programmering van zowel museum als theater kunnen we sinds de verbouwingen letterlijk meer ruimte (in)nemen. Naast de hoofdtentoonstelling in de eerste zes zalen van het museum zijn er nu ook de vijf Nardinc-zalen en twee galerijen. Behalve ruimte voor de eigen collectie hebben we ervoor gekozen om maatschappelijk relevante onderwerpen te programmeren. Zo kunnen onze bezoekers naast *Kees van Dongen*, *Liefde voor kleur* en *La Grande Bleue* genieten van de relevante tentoonstellingen *Laren aan zee* van Gé-Karel van der Sterren en *Tonia. Model en activiste*. Op deze manier beogen we onze bezoeker te inspireren, te confronteren en troost of verdieping te bieden. Ook onze educatie-afdeling maakt een belangrijke ontwikkeling door en biedt, naast brede publieksprogramma's, steeds meer speciale inclusieve programma's aan ten behoeve van bezoekers die normaal gesproken op grotere afstand van het museum staan.

EEN MEEGROEIENDE ORGANISATIE

Parallel aan de groei van de bezoekersaantallen professionaliseert en groeit de organisatie. Dit geldt voor vrijwel alle afdelingen. Behoudens de meer dan 130 vrijwilligers zijn er zeker 110 medewerkers actief voor Singer Laren. Met een grootse inzet doen al deze vrijwilligers en medewerkers hun best om al die bezoekers een fijne Singer Laren-ervaring te geven. Met de groei van het aantal medewerkers wordt er voor het eerst een ondernemingsraad geïnstalleerd. Vanuit die rol leveren de leden een belangrijke bijdrage aan het goed functioneren van de organisatie.

Na het verduurzamen van het gebouw wordt in dit jaar een start gemaakt met het verduurzamen van de processen. In dat kader is er een vergunning verleend om ook het gemeentelijk monument villa de Wilde Zwanen duurzamer te maken. Een project dat we in 2024 hopen te realiseren.

SUPPORT EN TOEKOMST

Het huidige succes is natuurlijk voor een belangrijk deel te danken aan de langdurige support van vele particulieren, fondsen, bedrijven en de gemeente Laren. Zonder hen kunnen we de investeringen die nu zo mooi renderen, niet doen. Om Singer Laren een robuuste toekomst te bieden is de betrokkenheid van deze groep onmisbaar. We blijven daarom in gesprek om samen te kijken hoe we dit succes een duurzaam karakter kunnen geven.

Tot slot: tentoonstellingen kunnen worden gemaakt omdat verschillende musea elkaar kunstwerken in bruikleen geven. Toen het schilderij *Lentetuin, de pastorietain te Nuenen in het voorjaar* van Vincent van Gogh in maart 2020 werd gestolen, was dit een gitzwarte dag voor Singer Laren en voor de eigenaar het Groninger Museum. We zijn dan ook ongekend blij dat het schilderij sinds september terug is bij het Groninger Museum.

Laren, juni 2024

Evert van Os
Algemeen directeur

Jan Rudolph de Lorm
Museumdirecteur

FOTO: JESAJA HIZKIA

3. Verslag Commissie van Beheer

2023 is opnieuw een geweldig jaar voor Singer Laren. Een jaar waarin records worden genoteerd qua waardering van bezoekers en aantallen, zoals verwoord in het directieverslag. Met veel trots, genoeg, waardering en dank constateren we dat de van jaar tot jaar consistente en niet aflatende inzet van directie en medewerkers, ondersteund door een grote zeer betrokken groep vrijwilligers, dit succes heeft opgeleverd. Ook moet worden vermeld dat dit resultaat nooit bereikt was zonder de langdurige financiële support van velen die Singer Laren ondersteunen.

Ieder jaar start de teller op nul en is het weer een geweldige uitdaging om er het beste van te maken. Samen met alle stakeholders is onze inzet erop gericht het succes zoals we dat in 2023 hebben ervaren, ook in de komende jaren vast te houden.

mr. A.A.G. Fluitman

Voorzitter Commissie van Beheer Stichting Singer Memorial Foundation

BESTUUR EN ORGANISATIE

De Commissie van Beheer houdt toezicht op de directie en de algemene gang van zaken bij Singer Laren. De Commissie van Beheer stelt samen met de directie het beleid van Singer Laren vast, ziet toe op de uitvoering ervan, fungeert als klankbord en geeft advies. Hiernaast wordt toezicht gehouden op de financiële huishouding van Singer Laren en is de Commissie van Beheer verantwoordelijk voor het goedkeuren van de begroting en jaarstukken.

De taken en bevoegdheden van de Commissie van Beheer, zoals vastgelegd in de statuten, stemmen overeen met de bepalingen van de Governance Code Cultuur. In deze code is dit model benoemd als raad-van-toezicht-model.

De dagelijkse leiding en verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het beleid liggen bij

de directie. Als rechtsvorm is Singer Laren een stichting, ingeschreven als culturele ANBI onder de oorspronkelijke naam: Stichting Singer Memorial Foundation.

COMMISSIE VAN BEHEER

De directie is verantwoordelijk voor het in acht nemen van de Governance Code Cultuur. In het jaarverslag op de website van Singer Laren wordt vermeld dat en op welke wijze Singer Laren de code toepast. Deze toepassing sluit aan bij de doelstelling, aard en omvang van de organisatie. De code is besproken in een vergadering van de Commissie van Beheer en de directie. Indien Singer Laren afwijkt van de code wordt dit vermeld op de website en in dit jaarverslag.

De huidige directie heeft een contract voor onbepaalde tijd. De Commissie van Beheer evalueert hun functioneren en vergadert ten minste eenmaal per jaar buiten aanwezigheid van de directie. Bij het ontstaan van een vacature maakt de Commissie van Beheer een profielschets op. Voor de samenstelling van de Commissie van Beheer wordt gehandeld in overeenstemming met de profielschets en wordt er gelet op diversiteit in leeftijd, etnische achtergrond en geslacht. De zittingstermijn van een lid van de Commissie van Beheer is na het opstellen van de nieuwe statuten op 24 oktober 2018 vastgesteld op vier jaar, met de mogelijkheid tot verlenging.

Leden van de Commissie van Beheer vermijden elke vorm van belangenverstrengeling. Mogelijke vormen van belangenverstrengeling worden bespreekbaar gemaakt binnen de vergaderingen van de commissie en zij handelt op de juiste wijze indien aan de orde. De commissieleden zijn onbezoldigd.

In 2023 vergadert de Commissie van Beheer vijfmaal met de directie en eenmaal samen met het bestuur van de Stichting Vrienden. In elke vergadering komt aan de orde: de strategie, de realisatie van de doelstellingen, het risicobeheer, het financiële beleid en de financiën, de bezoekersaantallen, supporters en sponsoring, de tentoonstellingen en voorstellingen. Binnen de Commissie van Beheer is de onderlinge taakverdeling, de werkwijze en de omgang met de directie duidelijk. De Commissie van Beheer benoemt de externe accountant en stelt diens beloning vast. De benoeming van de accountant geldt voor een periode van maximaal vier jaar. Na een grondige beoordeling vindt eventueel herbenoeming plaats voor opnieuw een periode van maximaal vier jaar.

In januari 2024 houden de leden van de Commissie van Beheer een zelfevaluatie.

De financiële commissie (audit committee), bestaande uit dhr. C.L. Hamming, dhr. A.A.G. Fluitman, mw. I. de Heus-Verstraten, dhr. E. van Os, algemeen directeur, en dhr. C. Jungerling, hoofd financiën, komt in 2023 vijfmaal bijeen. Besproken zijn onder meer de financiële kwartaalrapportages, risicomanagement, sponsoring, de financiële aspecten van aankopen voor de collectie en de verduurzaming van de villa. Eens per jaar vindt deze vergadering samen met de accountant plaats ter vaststelling van de jaarcijfers.

ROOSTER VAN AFTREDEN

NAAM	DATUM STATUTEN WIJZIGING OF LATERE BENOEMING	EINDE 1E PERIODE	AFTREDEN 2E PERIODE
Dhr. A.A.G. Fluitman	24 oktober 2018	23 oktober 2022	23 oktober 2026
Dhr. E.P. de Vries	24 oktober 2018	23 oktober 2022	23 oktober 2026
Dhr. C.L. Hamming	1 januari 2022	31 december 2025	
Dhr. H.O. Floberg	1 januari 2023	31 december 2026	
Dhr. J. Ubbens	24 oktober 2018	23 oktober 2022	23 oktober 2026
Dhr. N. Mol	1 januari 2020		
Mw. I. de Heus-Verstraten	26 januari 2021	26 januari 2025	
Mw. A.Q. Timp	26 januari 2021	26 januari 2025	
Mw. J.N. de Zwart-Bloch	1 januari 2024		

Dhr. T.W. Smit treedt op 31 december 2023 af als voorzitter van het bestuur van de Stichting Vrienden en als lid van de Commissie van Beheer. Mw. J.N. de Zwart-Bloch volgt hem op vanaf 1 januari 2024. De zittingstermijn van een lid van de Commissie van Beheer is bij en vanaf het opstellen van de nieuwe statuten op 24 oktober 2018 vastgesteld op vier jaar, met de mogelijkheid tot verlenging met 1 termijn van maximaal vier jaar.

Er is afgeweken van de Governance Code Cultuur bij het zoeken naar nieuwe leden voor de Commissie van Beheer. Er is geen vacature geplaatst zoals geadviseerd wordt in de GCC. In de praktijk zijn er ruim voldoende gekwalificeerde kandidaten voorhanden. Het plaatsen van een vacature wordt als een overbodige stap ervaren.

GÉ-KAREL VAN DER STERREN, L'HEURE BLEUE #3-1, 2023, ACRYLVERF EN OLIEVERF OP DOEK, COURTESY KERSGALLERY, AMSTERDAM

JAN SLUIJTERS, ZONSOPGANG, 1910, OLIEVERF OP DOEK, SINGER LAREN, BELOOFD LEGAAT UIT PARTICULIER BEZIT, C/O PICTORIGHT AMSTERDAM 2024

4. Bedrijfs- voering

PERSONEEL

Het huidige personeelsbestand van Singer Laren bestaat uit 110 medewerkers. Afgelopen jaar is de nieuwe functie van registrar aan het museumteam toegevoegd.

Als bedankje aan het personeel verzorgt het managementteam op 21 maart een diner op de theatervloer. Zij staan deze avond in de keuken en serveren de maaltijd uit.

In december nemen wij na 43 jaar afscheid van onze hoofd techniek, René Räkers, die van een welverdiend pensioen gaat genieten.

In oktober 2023 draagt Karen Kühbauch, na zes en half jaar de functie van hoofd commerciële zaken te hebben vervuld, het stokje over aan Isabelle Hegeman. Singer Laren is Karen zeer erkentelijk voor haar inzet en waardevolle bijdrage aan de succesvolle groei van de shop, horeca en evenementen.

VRIJWILLIGERS

Singer Laren heeft 130 enthousiaste vrijwilligers. Deze groep draagt zorg voor de verkoop in de Singer Shop en de organisatie van de artotheek. Daarnaast vervullen zij functies als publieksmedewerker - gastpersoon voor de ontvangst van onze bezoekers; theater gastpersoon; assistent museale research; bibliotheek- en archiefmedewerker, vrijwilligers die in de tuin werkzaam zijn en vrijwilligers die zorgdragen voor de verse bloemen op alle tafels in de villa en foyers. De bedrijfsvoering van Singer Laren zou in groot gevaar komen als zij de inzet van haar vele vrijwilligers moest missen. Daarnaast zetten alle bestuursleden en commissieleden zich ook op vrijwillige basis in. Singer Laren is dankbaar en trots op dit unieke bedrijfsmodel. Voor alle vrijwilligers is in juli een barbecue georganiseerd en daarnaast zijn we met de hele ploeg een dagje naar Arnhem gegaan, voor een bezoek aan het vernieuwde Museum Arnhem, met aansluitend een uitgebreide lunch.

ORGANISATORISCHE ONTWIKKELINGEN EN DUURZAAMHEID

Na de grote succesvolle investeringen in de afgelopen jaren in onze accommodatie is deze weer helemaal bij de tijd en toegesneden op de wensen van onze bezoekers. Dit geeft ons de kans om meer aandacht en focus op de inhoudelijke programmering en bijbehorende organisatie te leggen. Als gevolg van de toegenomen bezoekersaantallen is de organisatie sterk gegroeid. Dit vraagt ook om andere aandacht en op enkele plekken een andere inrichting.

Singer Laren wil graag een aantrekkelijke werkgever zijn voor eenieder die wil werken in een culturele publieksinstelling. Dit vergt aandacht voor diversiteit, medezeggenschap en de juiste werkcultuur. Hiertoe hebben wij een programma ontwikkeld.

Ook treedt in september de eerst ondernemingsraad aan in de geschiedenis van Singer Laren. De vijf leden vertegenwoordigen de belangen van de medewerkers richting de directie en leveren in die rol een belangrijke bijdrage aan het goed functioneren van de organisatie.

Alle vernieuwingen in onze accommodatie bieden een uitgelezen kans om deze grondig te verduurzamen. Na de verduurzaming van het theater en het museum is Villa de Wilde Zwanen het sluitstuk. In 2023 zijn de plannen hiervoor geconcretiseerd. Door de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit van de Gemeente Laren is een vergunning verleend voor het verduurzamen van het glas in monumentenglas, het plaatsen van een luchtbehandelingsinstallatie en het bouwkundig verbeteren van de erker richting tuin. Naast het verduurzamen is een belangrijk ander doel van deze ingreep het verbeteren van het werkklimaat, vooral op de bovenverdieping. In 2024 zal dit project afgerond worden.

Daarnaast zijn de afvalprocessen verduurzaamd door betere scheiding. Voor de komende periode blijft het verder verduurzamen van de bedrijfsprocessen onze aandacht hebben.

Personeelsdiner georganiseerd door het managementteam

KEES VAN DONGEN, ROOD EN GEEL, 1911, OLIEVERF OP DOEK, 99,5 X 81 CM, PARTICULIERE COLLECTIE, C/O PICTORIGHT AMSTERDAM 2024

5. Museum

Brian Elstak
Jan, 2023

FOTO: MARGOT BRAKEL

Voor het museum is 2023 het jaar van Kees van Dongen. Met ruim 150.000 bezoekers is *Van Dongen. De weg naar succes* de best bezochte tentoonstelling in de geschiedenis van Singer Laren en legt tevens de basis voor het best bezochte jaar ooit. De tentoonstelling is gecureerd door gastconservator Anita Hopmans, in samenwerking met het RKD-Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis. Aan de hand van vele internationale bruiklenen heeft Hopmans een nieuw licht laten schijnen op de doorbraak en bloei van Van Dongen als een van de belangrijkste fauvisten. Het verklaart hoe hij samen met Van Gogh en Mondriaan is gaan behoren tot de meest beroemde Nederlandse kunstenaars van zijn tijd.

Dankzij een beloofd legaat aan de Staat der Nederlanden krijgt Singer Laren twee belangrijke werken van Van Dongen permanent in bruikleen, als onderdeel van een groter ensemble met schilderijen van onder anderen Piet Mondriaan, Jan Sluijters, Leo Gestel en Théo Van Rysselberghe (zie museale aanwinsten). Gedurende de zomerperiode zijn deze kunstwerken te zien in de tentoonstelling *Liefde voor kleur*.

In de zomer wordt een langgekoesterde wens gerealiseerd: een permanente buitenexpositie in Laren en Blaricum van een zestiental informatieborden met schilderijen - de meeste uit de collectie van Singer Laren - van verschillende kunstenaars die hier woonden en werkten. Zo wordt een aantal werken in de permante presentatie van impressionisten en modernisten in de Nardinczalen gekoppeld aan de 'heilige grond' waar ze ontstaan zijn.

Tot slot mogen de tentoonstellingen *Laren aan Zee* van Gé-Karel van der Sterren en *Tonia. Model en activiste* niet onvermeld blijven. Sluijters' portret van Tonia Stieltjes uit de verzameling van Singer Laren vormt de aanleiding voor een ode aan een van de eerste vrouwen van Surinaamse afkomst in Nederland. Gastconservator en auteur Esther Schreuder schetst het verhaal hoe Tonia zich ontwikkelt van dienstbode tot de eerste vrouwelijke vakbondsleder, en van favoriet schildermodel van Sluijters tot hartsvriendin en inspirator van Mondriaan. Dit onderwerp sluit naadloos aan bij de focus van Singer Laren op inclusiviteit en diversiteit en past in onze ambitie om maatschappelijk relevante thema's aan te snijden.

FOTO: SUZANNE OPHOF

6. Tentoon- stellings- overzicht

Window of Opportunity | Jop Vissers Vorstenbosch

17 MEI 2022 T/M 5 MAART 2023

BALKONFOYER

Voor de *Window of Opportunity* worden jonge talentvolle kunstenaars uitgenodigd om speciaal voor het monumentale raam van het theater een werk te maken. Jop Vissers Vorstenbosch presenteert *Lost in the Cloud*. Hij heeft zich voor dit werk laten inspireren door de kleuren en contrasten van de modernistische schilderijen in de Collectie Nardinc. Een samenwerking met de Keep an Eye Foundation en Galerie Pouloeff.

Impressionisme & modernisme | Hoogtepunten uit de Singer collectie

6 SEPTEMBER 2022 T/M 17 MAART 2024

ZAAL 7 T/M 11

Ontdek het verhaal van de bloei van het Nederlands impressionisme en modernisme aan de hand van hoogtepunten uit de Singer collectie. Met bijzondere aandacht voor de kunstenaars die in de kunstenaarsdorpen Laren en Blaricum werkten: op de 'heilige grond' van 't Gooi, waaruit Singer Laren is ontstaan.

De Nieuwe Vrouw

13 SEPTEMBER 2022 T/M 8 JANUARI 2023

ZAAL 1 T/M 6

De Nieuwe Vrouw vertelt het verhaal van veranderende maatschappelijke posities van vrouwen, gereflecteerd in de Nederlandse kunst van de 20ste eeuw. Met werk van onder anderen Charley Toorop, Marlene Dumas, Else Berg, Jan Sluijters, Iris Kensmil, Lou Loeber, Eva Besnyö, Isaac Israëls, Helen Verhoeven, Thérèse Schwartze, Rineke Dijkstra en Leo Gestel.

Winnaars Van Vlissingen Art Foundation | Floris Felix en Marie Reintjes

1 NOVEMBER 2022 T/M 8 JANUARI 2023

NARDINC GALERIJ | VAN DEN BRINK GALERIJ

Inspiratie. Een woord waar het mee begint in de kunst. En een woord dat de John & Marine van Vlissingen Art Foundation als leidraad neemt om talentvolle, Nederlandse beeldende kunstenaars over het voetlicht te brengen, te stimuleren en te inspireren om nieuwe stappen te zetten in hun kunstenaarschap. Jaarlijks wordt de Van Vlissingen Art Foundation Prijs uitgereikt. De prijs bestaat uit een inspiratiereis en een tentoonstelling in Singer Laren. Met dit jaar – vanwege corona - werk van twee kunstenaars: Floris Felix (winnaar 2021) en Marie Reintjes (winnaar 2022).

Foto: Suzanne Ophof

Nick Ervink, *THILAP*, 2018-2019. De beelden op het voorplein komen voort uit een samenwerking met ARTZUID.

Hoogtepunten uit de ABN AMRO Kunstcollectie

9 JANUARI 2023 T/M 7 MEI 2023

NARDINC GALERIJ

ABN AMRO heeft al ruim 30 jaar een zeer warme relatie met Singer Laren. Om dat te vieren presenteert het museum een selectie schilderijen uit de collectie van ABN AMRO. Focus ligt op hetgeen in de afgelopen decennia in Nederland is vervaardigd. Met werk van onder anderen Marlene Dumas, Daan van Golden, Sara van der Heide, Marc Mulders, Esther Tielemans, Michael Raedecker, Helen Verhoeven, Evi Vingerling en Robert Zandvliet.

Kees van Dongen. De weg naar succes

17 JANUARI 2023 T/M 7 MEI 2023

ZAAL 1 T/M 6

'Let maar op, ik ga beroemd worden'. Dit zijn de ambitieuze woorden van de jonge Kees van Dongen (1877-1968). Hoe het deze Nederlandse schilder lukt om naast Matisse en Picasso uit te groeien tot een van de beroemdste kunstenaars van de twintigste eeuw is te zien in de tentoonstelling *Kees van Dongen, de weg naar succes*. Gastconservator Anita Hopmans, Van Dongen-specialist en senior conservator bij het RKD – Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis, onderzoekt tot op heden onbekende schilderijen uit zijn avant-garde periode, die samen een verrassend en completer beeld geven van Van Dongens ontwikkeling.

Window of Opportunity | Marielin Simons

27 MAART 2023 T/M 10 MAART 2024

BALKONFOYER

Kunstenaar Marielin Simons neemt het stokje over van Jop Vissers Vorstenbosch en maakt het zevende werk voor *Window of Opportunity*, genaamd Yügen. Simons noemt het haar levenswerk; een mystiek aangelicht matzwart bos. Een omkaderde wereld die de bezoeker vooral zelf moet komen ervaren. Een kunstwerk behoeft volgens haar namelijk geen filosofisch betoog. Een samenwerking met de Keep an Eye Foundation en Galerie Pouloueff.

Gé-Karel van der Sterren | Laren aan zee

9 MEI 2023 T/M 3 SEPTEMBER 2023

NARDINC GALERIJ

Verpakt in kleurrijke, met veel verve geschilderde voorstellingen, zet Gé-Karel van der Sterren ons kijkers bewust op het verkeerde been. Want achter zijn op het oog herkenbare, aantrekkelijke beelden gaat vaak een angstige notie schuil. Hoe zou het zijn wanneer Laren in de nabije toekomst transformeert van heidedorp tot badplaats aan zee?

William Singer. Eén met de natuur

15 MEI 2023 T/M 29 OKTOBER 2023

VAN DEN BRINK GALERIJ

De zoektocht naar de ziel en schoonheid van het ideale landschap door de ogen van William Singer.

Liefde voor kleur

16 MEI 2023 T/M 3 SEPTEMBER 2023

ZAAL 1 T/M 6

Een particuliere kunstverzameling waarin kleur en licht de hoofdrol spelen. *Liefde voor kleur* dompelt de bezoeker onder in de belevingswereld van het moderne leven, gezien door de ogen van veertig Nederlandse en Belgische kunstenaars aan het begin van de 20ste eeuw. Met onder andere werk van Piet Mondriaan, Jan Sluijters, Kees van Dongen, Otto van Rees, Leo Gestel, Jo Koster, Willem Paerels en Léon De Smet.

Tolerance Test

20 JULI T/M 6 AUGUSTUS 2023

THEATER

Tolerance Test is een reizende, theatrale tentoonstelling die vijftien zogenaamde 'large drawings' van de Rotterdamse kunstenaar Charlotte Schleiffert indringend en hyperactueel voor het voetlicht brengt. Actuele thema's als ongelijkheid, status, macht en identiteit zetten de toon om de tolerantie van de bezoeker te testen.

La Grande Bleue. Schilders van de Méditerranée

12 SEPTEMBER 2023 - 7 JANUARI 2024

ZAAL 1 T/M 6

La Grande Bleue vertelt het verhaal van het grote verlangen naar het intense blauw van de Middellandse Zee. Vanaf omstreeks 1870 oefent de Middellandse Zeekust een grote aantrekkingskracht uit op kunstenaars. Velen van hen werken dan aan de Côte d'azur, de Italiaanse Bloemenriviera en op de eilanden Capri, Mallorca, Corsica en Sicilië. In de tentoonstelling is werk te zien van onder anderen Gustave Courbet, Johan Barthold Jongkind en Adolphe Monticelli.

FOTO: MARGOT BRAKEL

Tonia. Model en activiste

17 OKTOBER 2023 – 17 MAART 2024

NARDINC GALERIJ

Voor het eerst zet Singer Laren niet een kunstenaar of een groep kunstenaars centraal, maar een model: Tonia Stieltjes (1881-1932). Model van Jan Sluijters, hartsvriendin van Mondriaan, maar bovenal een bekende vakbondsleider. Ze groeit rond 1900 in korte tijd uit tot een geliefd woordvoerder van de grootste groep werkende vrouwen in Nederland: de dienstboden. In de tentoonstelling, samengesteld door kunsthistoricus Esther Schreuder, wordt naast kunstwerken en documentair materiaal een belangrijk deel van Tonia's leven verbeeld door twee hedendaagse kunstenaars: Iris Kensmil en Brian Elstak.

Anna Singer Art Kids

1 T/M 12 NOVEMBER 2023

VAN DEN BRINK GALERIJ

Een omgekeerd spaarvarkentje op tafel. Bij elkaar opgeteld: 75 euro! Voor een nieuwe voetbal, dat leuke kettinkje of een spannend boek? Of misschien wel voor het kopen van een echt kunstwerk?! Dat laatste is mogelijk voor de (klein)kinderen van de Supporters van Singer Laren tijdens Anna Singer Art Kids. In de Van den Brink Galerij van het museum mogen zij – zonder de hulp van hun (groot)ouders - een tekening, schilderij, beeld of foto kopen gemaakt door een echte topkunstenaar. Want niet de minsten hebben speciaal voor Anna Singer Art Kids een werk gemaakt: Paul Cupido, Sam Drukker, Scarlett Hooff Graafland en Jitske Schols e.a.

Winnaar Van Vlissingen Art Foundation | Jan Kuhlemeier

14 NOVEMBER 2023 T/M 7 JANUARI 2024

VAN DEN BRINK GALERIJ

De John & Marine van Vlissingen Art Foundation presenteert *Jan Kuhlemeier in een zee van kleur, Een Nederlandse kunstenaar in Indonesië*. De Stichting helpt sinds 2008 jonge talentvolle hedendaagse kunstenaars om door te breken met hun werk. Jaarlijks wordt een kunstenaar in de gelegenheid gesteld een reis te maken, op zoek naar inspiratie. Over de reis en het werk wordt een boek en een tentoonstelling gemaakt. In 2023 is de keuze gevallen op kunstenaar Jan Kuhlemeier (1993). Gefascineerd door ongerepte natuur en kleur, koos hij ervoor af te reizen naar de Mentawai eilanden in Indonesië.

JULIE HUARD IN HET THEATER. FOTO: MARGOT BRAKEL

7. Theater

FOTO'S: MARGOT BRAKE

Ook dit jaar genieten we weer samen met onze bezoekers van een vol en divers, voor iedereen toegankelijk programma. Met grote namen en onbekender talent, en van cabaret, toneel en muziek tot dans. En nieuwe generaties maken kennis met theater door onze familie- en jeugdvoorstellingen.

Onze bezoeker weet de weg naar het theater te vinden nu de roerige coronaperiode achter ons ligt, en we bouwen verder om hen een complete avond uit te bieden. Zo is er bij ruim twintig theateravonden een à la carte diner geserveerd, sluiten de klassieke ochtenden in de zomer af met een brunch en is er een saladebuffet bij het buitenpodium.

In de zomer beleven we *Singer in full colour*: een opvallende, gekleurde campagne waarmee we het zomerprogramma promoten. Eén van de hoogtepunten is het buitenpodium, waar op zomeravonden artiesten als Kiki Schippers en Micha Molthoff optreden. In samenwerking met Keep an Eye Foundation vindt ook aanstormend klassiek en jazz talent een podium in de Singertuin. Ook presenteren we *I'm listening* in de tuinkamer, waarbij pianist en performancekunstenaar Marnix van de Poll in gesprek gaat met bezoekers en elk gesprek vertolkt met een improvisatie op een Steinway concertvleugel.

We openen het nieuwe culturele seizoen feestelijk met de vier podia van Laren. Het Papageno Huis, het Rosa Spier Huis, het Brinkhuis en wijzelf presenteren onze programmering en trakteren de bezoekers op een voorproefje van het nieuwe seizoen met een divers gezelschap aan artiesten.

De eerste voorstelling van het seizoen wordt helaas verplaatst naar het najaar, maar eind september is het dan eindelijk zover: Alexander Broussard vult de theaterzaal met Italiaanse muziek, waardoor we allemaal weer even terug verlangen naar de zomer. Ook Julie Huard, Edsilia Rombley en Cesar Zuiderwijk laten ons genieten van hun muziek. Gelachen wordt er ook, onder andere met Claudia de Breij, Merijn Scholten en Jochem Myjer. Maar liefst twee avonden speelt Jochem voor een uitverkochte zaal, ook op de laatste werkdag van René Räckers, hoofd techniek. Een passend afscheid na 43 dienstjaren. Onder andere voor zijn inzet bij Singer Laren is hij recent zelfs onderscheiden door de Koning als Lid in de Orde van Oranje-Nassau.

We ontvingen 23.595 bezoekers voor het theaterprogramma en voor het buitenpodium. Al deze voorstellingen zijn mede mogelijk gemaakt door de vrijwilligers, waarvoor Singer Laren hen zeer erkentelijk is.

FOTO: SUZANNE OPHOF

8. Educatie en publieks- activiteiten

Onze jonge fans weten het: bij Singer Laren is er altijd iets te doen! Tijdens openingstijd mogen kinderen die het museum bezoeken gratis op ontdekkingsstocht. Onze kijk & doe-bladen staan vol met leuke weetjes, vragen en tekenopdrachten. Iedere tentoonstelling worden ze opgefrist, zodat er altijd iets nieuws te ontdekken is. Veel families en kinderen komen ervoor terug en ook in het open kinderatelier, sinds de heropening in 2022 op iedere zondag, zien we veel herhaalbezoekers. Het is heel bijzonder om te ervaren dat ons familievriendelijke aanbod zo goed ontvangen wordt. In 2023 ontvingen we ruim 4.000 kinderen, zowel trouwe als nieuwe bewonderaars, samen met hun familieleden.

HET VAN DONGENEFFECT

In dit jaarverslag gaat veel aandacht naar het succes van de Kees van Dongen tentoonstelling. Er zijn nog nooit zoveel bezoekers voor een expositie naar Singer Laren gekomen en ook het aantal kinderen dat ons bezoekt is ongekend hoog. Vanuit het onderwijs bezoeken 4.720 leerlingen de tentoonstellingen met een begeleid programma. In totaal komen er 9.000 kinderen met school of met hun familie bij ons op bezoek. Prachtige cijfers, maar als afdeling educatie kijken we vooral naar de inhoud van het bezoek. Welke verdieping bieden we onze bezoekers? En hoe doen we dat? De Kees van Dongen tentoonstelling brengt mooie kansen om nieuwe publieksactiviteiten te introduceren. Niet alleen voor het onderwijs en families met kinderen is er passend aanbod, ook voor volwassenen zijn er wekelijks rondleidingen en workshops. Op woensdagmiddag kunnen bezoekers met een schetsboekje op pad om op zaal te tekenen. Al deze activiteiten lopen ontzettend goed. Zelfs zo goed dat de vraag is gebleven en we nu wekelijks een schilderworkshop voor volwassenen organiseren. 'Het Van Dongeneffect', zoals we het zijn gaan noemen, heeft zeker bijgedragen aan dit blijvende succes.

VISUAL THINKING STRATEGIES (VTS)

Met onze educatieve programma's willen we bezoekers op een open en actieve manier laten kijken en nadenken over kunst. We willen persoonlijke verbinding met kunst stimuleren, maar beogen ook dat mensen zich bewust worden van andere zienswijzen en meningen. We willen dat onze programma's inspireren en beklijven. De beproefde methode Visual Thinking Strategies (VTS) helpt hierbij. VTS prikkelt de nieuwsgierigheid en levert verrassende perspectieven op die je niet snel vergeet. Het is een langgekoesterde wens om onze rondleiders en museumdocenten op te leiden tot VTS-gespreksleider. In juni 2023 gaat deze wens in vervulling. Na deze training zijn onze rondleiders VTS gaan toepassen in hun rondleidingen en ook organiseren we nu aparte kunstblikuren volgens de VTS-leermethode.

CULTUUREDCATIE MET KWALITEIT & SINGER THEATERDAGEN

Sinds 2021 is Singer Laren projectleider van het landelijke programma Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK) voor de gemeenten Laren en Blaricum. Bij CmK werken scholen en culturele instellingen samen om kunst en cultuur een vast onderdeel in het lesprogramma te maken. CmK heeft de relatie met het primair onderwijs in onze directe omgeving enorm versterkt. Ook de regionale samenwerking met culturele instellingen is verbeterd. Vanuit CmK hebben we met Stichting Dynamic Arts uit Laren en Studio Blink uit Blaricum de Singer Theaterdagen ontwikkeld. In een energiek programma ontpoppen leerlingen uit groep 7 en 8 zich tot acteur, danser, scriptschrijver, vormgever of regisseur. Leerlingen ontdekken verschillende facetten van het theaterleven en maken kennis met het werk achter de coulissen. De eerste pilot in juni 2023 blijkt een succes. Er ontstaat zelfs een spontane dansbattle op het podium.

Leerlingen van OBS De Ploeg geven een dansperformance op het podium van het theater tijdens de Singer Theaterdagen.

Twee jonge bezoekers met de ontdekkingstocht bij een zelfportret van Kees van Dongen. De opdracht luidt: "Kijk dit is Kees. De kunstenaar die al deze kunstwerken gemaakt heeft. Kan jij staan zoals Kees? Probeer het maar eens! Hoe voelt dat?"

Leerlingen van groep 5 en 6 van de basisscholen in Laren en Blaricum krijgen dankzij CmK een inspirerend ZomerDoeMagazine van de samenwerkende musea in Gooi & Vecht uitgedeeld.

SINGER KUNST KLAS

In september 2023 zijn we gestart met de Singer Kunst Klassen. De Singer Kunst Klas is een plek waar kinderen de ruimte krijgen om zich te ontwikkelen tot jonge kunstenaars. Tijdens de lessen leren de kinderen teken- en schildervaardigheden en krijgen ze kunstwerken uit het museum te zien. Dit prachtige aanbod hebben we overgenomen van Emilie Lindenberg, die achttien jaar lang teken- en schilderlessen gaf aan kinderen in Laren. We zijn Emilie dankbaar voor deze verrijking van ons aanbod. De Singer Kunst Klassen worden begeleid door Jessica Vos, beeldend kunstenaar en medewerker educatie bij Singer Laren.

Burgemeester Nanning Mol van Laren deelt op OBS De Ploeg het ZomerDoeMagazine uit.

FOTO: SOPHIE VALKENIER

9. Toeganke- lijkheid en inclusie

Een topjaar dus qua bezoekersaantallen. Dat is natuurlijk prachtig, maar voor de afdeling toegankelijkheid en inclusie gaat het niet om aantallen. Het gaat om impact. Wie kun je bereiken en wat kan de kunst voor deze verschillende mensen betekenen? In 2023 hebben we 534 mensen die zonder onze extra inzet, speciale programma's en speciale openings-tijden niet waren gekomen, een museumbezoek kunnen aanbieden.

PRIKKELARME OPENSTELLINGEN

We hebben vijf prikkelarme openstellingen georganiseerd, waarvan er vier waren uitverkocht. De groep mensen die deze openstellingen bezoekt is divers. We ontvangen mensen van alle leeftijden, onder andere met autisme, een depressie, niet aangeboren hersenletsel en longcovid. Veel bezoekers laten ons achteraf weten dat ze er zo van hebben genoten. Dat ze ontzettend dankbaar zijn dat we hun deze mogelijkheid bieden, omdat ze op reguliere tijden het museum niet (meer) kunnen bezoeken. Veel mensen komen een volgende prikkelarme openstelling weer. Het team van medewerkers bij een prikkelarme openstelling is goed op elkaar ingespeeld. Het is voor de bezoekers ook fijn als ze dezelfde medewerkers treffen. We werken nauw samen met Stichting Onbeperkt Genieten, Prikkelarme Cultuuragenda en de Hersenstichting.

KUNST, EEN POSITIEVE PRIKKEL VOOR HET BREIN

Elke maand ontvangen we een groep patiënten van Juliana Oord, afdeling neuro psychiatrie revalidatie (GGz Centraal). Samen met de psychiater stellen we een programma samen voor begeleide museumbezoeken als onderdeel van het behandeltraject. De gesprekken die worden gevoerd bij de kunstwerken blijken heel waardevol. Het geeft de deelnemers eens een andere kijk op de wereld en op zichzelf. Van familieleden die meekomen, horen we hoe bijzonder het is dat hun geliefde weer deelneemt aan een gesprek, ergens een mening of een idee over heeft en geniet van kijken naar iets moois. Kijken naar en praten over kunst is goed voor het mentale welzijn. We hebben via verschillende symposia onze kennis en ervaring mogen delen. Voor de eerste fase van dit project hebben we een bijdrage mogen ontvangen van het Cultuurfonds.

ONVERGETELIJK SINGER

Een vergelijkbaar programma hebben we voor mensen met dementie. Ook met deze deelnemers ontstaan bijzondere gesprekken bij kunstwerken van de tentoonstellingen en onze eigen collectie. Valt de deelname in 2022 na covid nog wat tegen, in 2023 nemen aanmeldingen weer toe. Er is een nieuwe groep rondleiders en gastvrouwen getraind voor

dit programma. Elke eerste vrijdag van de maand geven we deze rondleiding. Daarnaast ontvangen we ook groepen van verzorgingshuizen.

SAMENWERKING PAPAGENO HUIS

Met hulp van Fonds Cultuur Participatie is een mooi project met de jongeren van het Papageno Huis Laren tot stand gekomen, waarin de jongeren kennismaken met de museum-medewerkers, het museum en atelier bezoeken, met in juni een prachtige tentoonstelling van hun eigen werk in de Kas van Singer Laren. Ook is er een tentoonstellingsboek gemaakt met verhalen en foto's van de jongeren.

Het is mooi om te zien hoe deze jongeren veranderen tijdens dit project. Hoe zij eerst wat verlegen en angstig door het museum schuifelen en hoe ze nu rondlopen alsof ze er thuis zijn. We hebben alle jongeren van het Papageno Huis ontvangen. Er is een duurzame relatie ontstaan. Er zijn ook contacten gelegd met andere instellingen voor jongeren met autisme om een vergelijkbaar programma uit te voeren.

MENSEN MET EEN VISUELE OF AUDITIEVE BEPERKING

Halverwege 2023 is gestart met de ontwikkeling van een museumbeleving voor mensen met een visuele beperking. We kijken daarbij naar programma's van andere musea in binnen- en buitenland en vertalen de 'best practices' naar onze eigen stijl en mogelijkheden. Material Sense en TU Eindhoven helpen ons bij de ontwikkeling van een zintuigenbox, waarmee we niet alleen binnen het museum maar ook op locatie het gesprek over kunst kunnen aangaan met mensen met een visuele beperking. Deze museumbeleving is volop in ontwikkeling en wordt in 2024 voor het eerst aangeboden. Ook dit project kan niet gerealiseerd worden zonder bijdragen van diverse fondsen.

Voor elke tentoonstelling laten we een grootletterboek maken; mensen voor wie de tekst labels en de wandteksten moeilijk leesbaar zijn, kunnen zo'n boek lenen tijdens het museumbezoek. Daarnaast zijn alle audiotours bewerkt met software van Knisper. Deze bewerking maakt de audiotour voor iedereen goed verstaanbaar en biedt vooral mensen met leeftijds-gebonden gehoorverlies een betere luisterervaring. Voor mensen die de audiotour niet kunnen beluisteren, bieden we deze ook op papier aan.

De ontwikkelingen gaan hard en Singer Laren heeft inmiddels een voortrekkersrol op het gebied van diverse toegankelijkheidsvraagstukken. We ontvangen regelmatig collega's uit het hele land die bij ons de kunst af komen kijken en dat doen we met gepaste trots.

FELLOW FOUNDER DINER

10. Singer supporters

GEMEENTE LAREN

Dankzij de afspraken die Anna Singer-Brugh met de gemeente maakte bij de oprichting van de Stichting Singer Memorial Foundation, is de gemeente Laren al vanaf de oprichting een belangrijke partner van Singer Laren. Bij de besluitvorming rond de bijdrage van de gemeente aan de nieuwbouw van Singer Laren speelt de wens van de gemeente om tot een 'lossere' toekomstige band met Singer Laren te komen een rol. Dit resulteert in een bijdrage van de gemeente die enkel en alleen betrekking heeft op het in stand houden van de accommodatie.

Onderdeel van de overeenkomst tussen de gemeente Laren en Singer Laren is dat Singer Laren belangrijke culturele diensten aan de gemeente en de Larense gemeenschap blijft verlenen. Bovendien levert Singer Laren een belangrijke bijdrage aan de Larense economie en mogen inwoners van Laren minimaal tweemaal per jaar gratis het museum bezoeken.

DE VRIENDENLOTERIJ

In maart 2024 mogen wij van de VriendenLoterij in totaal 458.688 euro in ontvangst nemen. Deze bijdrage bestaat uit een vast jaarlijks bedrag van 200.000 euro, die dit jaar is opgehoogd met € 50.000. Die bijdrage is door de VriendenLoterij geoormerkt voor aankoop van kunst ter uitbreiding van de eigen collectie, voor restauratie van werken uit de eigen collectie en voor de presentatie daarvan. Deze bijdrage ontvangen wij voor de zestiende keer. Aanvullend ontvangen wij het bedrag van 208.688 euro, gegenereerd door de deelnemers van de loterij die in 2023 speciaal voor ons meespeelden.

BEDRIJFSSPONSORS

Dit jaar is de Stichting Singer Memorial Foundation verblijd met bijdragen van de Gemeente Laren, de VriendenLoterij en de hoofdsponsors ABN AMRO en BCD Holding. Daarnaast hebben wij steun van onze sponsors De Hoge Dennen, Slokker Bouwgroep, McKinsey & Company Netherlands, NautaDutilh, PwC en Egon Zehnder.

SINGER FELLOWS EN FELLOW FOUNDERS

De sinds 2004 bestaande actie 'Singer Laren moet verder, u doet toch mee' kent inmiddels een verheugend aantal fellows. Fellows zijn geen calculerende burgers die uitsluitend de kosten en baten analyseren, maar onbaatzuchtige supporters die beseffen dat hun bijdrage noodzakelijk is voor een bloeiend Singer. Er hebben zich nu rond de honderd particulieren aan Singer Laren verbonden met een meerjarige lijfrente van in totaal enkele tonnen euro's

per jaar. Tientallen zogenaamde fellow founders schenken nog veel grotere jaarlijkse bedragen voor een periode van tien jaar. Deze mecenasen steunen daarmee het nieuwbouwproject van Singer Laren. De fellows en fellow founders maken onder andere de uitvoering van bijzondere projecten op de terreinen communicatie, educatie en publieksactiviteiten mogelijk. De Singer zakenvrienden zijn opgenomen in de business fellows. Men kan hierdoor ook zakelijk deelnemen aan het fellow programma. De fellow founders kwamen in maart bij elkaar in de Singer Kas en werden aansluitend verblijd met een rondleiding en een diner in de Nardinc galerij, met Helen Verhoeven die sprak over haar werk *Devil's dinner*. De fellows kregen begin juni een rondleiding door de tentoonstelling *Liefde voor kleur* en volgden een workshop met het thema 50 Tinten Groen, met aansluitend een zomers diner onder de pergola.

De afgelopen jaren heeft Singer Laren zo sterk kunnen vernieuwen dankzij de ruimhartige bijdragen van deze schenkers. Nu de accommodatie af is, richten we ons meer op de toekomst. Om deze veilig te stellen is het opbouwen van reserves cruciaal. We proberen derhalve naast de bestaande ook nieuwe fellows aan ons te binden. Er zijn particulieren die graag een specifieke bijdrage willen leveren aan een onderdeel. Hiervoor kunnen wij fondsen op naam oprichten.

YOUNG SINGER

Het in 2011 gestarte initiatief young Singer: een groep jonge Singer supporters heeft jaarlijks een aantal vaste activiteiten op de agenda: het voorjaarsdiner, de zomerborrel en de familiedag.

In maart is voor de young Singers een diner georganiseerd op het podium van het theater met als thema een Roaring twenties Parijse avond. In de zomer vindt de jaarlijkse zomerborrel plaats. Eind september de jaarlijkse familiedag in Mediterraanse stijl met een creatief programma voor de jongste young Singers in de keuken, het theater en het atelier. Natuurlijk wordt die steun aan Singer Laren enorm gewaardeerd. Gelukkig voor young Singers biedt de Geefwet meer fiscale mogelijkheden en schenkers van een lijfrente genieten maximaal voordeel, waarvan Singer Laren profiteert!

YOUNG FELLOW

In april vindt het young fellow event plaats. Een event voor de jongste fellows en de oudste young Singers. Een avond vol kunst - met Gé-Karel van der Sterren die vertelt over zijn kunst en met tips van Hélène van der Ven om je eigen kunst te verzamelen - muziek en een walking dinner.

SINGER VRIENDEN

Vrienden zijn voor Singer Laren van onschatbare waarde. Mede dankzij de bijdragen van onze Vrienden blijft de museumcollectie in stand, is het mogelijk om nieuwe kunstwerken te verwerven en kunnen tentoonstellingen en publicaties worden gedaan.

De Singer Shop wordt voor een groot deel door vrijwilligers gerund. De gehele opbrengst van de winkel komt ten goede aan het museum.

In 2023 kwam het aantal begunstigers van de Stichting Vrienden op 1175.

FOTO: VIVIAN SCREVE

11. Commerciële Zaken

Het jaar 2023 kan niet beter starten dan met de bijzondere, blockbuster tentoonstelling *Kees van Dongen*. Drukte alom in de winkel en de horeca en ook verwelkomen we met plezier vele groepen en bedrijven die allemaal de tentoonstelling willen bezoeken. Het succes zet het gehele jaar door en 2023 gaat dan ook de boeken in als een vruchtbaar jaar.

GROEPEN, ARRANGEMENTEN EN EVENEMENTEN

2023 begint met de laatste groepjes die op de valreep nog de tentoonstelling *De Nieuwe Vrouw* willen bezoeken. Op 18 januari opent *Kees van Dongen* en vanaf dat moment stromen ook de aanvragen voor rondleidingen, veelal in combinatie met een horeca arrangement, binnen. Om de grote stroom aan reserveringen goed aan te kunnen hebben we vooraf ons aanbod wat betreft arrangementen verkleind.

Door de grote drukte tijdens *Kees van Dongen* is er minder ruimte voor de verhuur van Tuinkamer of Kas. De Kas is ingericht als extra horeca-uitgiftepunt, de Tuinkamer gebruiken we veelal om verschillende groepen van 9 tot 30 personen te accommoderen.

Na *Kees van Dongen* is er op 15 mei de kick-off van het zomerprogramma: *Singer in Full Color*. Tijdens een groots evenement op maandagavond zijn er op locaties door het hele pand verschillende optredens en presentaties en uiteraard is dan ook de tentoonstelling *Liefde voor kleur* te bekijken. Op deze avond genieten ca. 1000 mensen van muziek, beeldende kunst, kleine theateroptredens en niet te vergeten van overheerlijke hapjes en drankjes. In de zomer is het aantal aanvragen voor groepsbezoeken, zoals ieder jaar, beduidend minder dan in de eerste maanden van het jaar. We verzorgen een aantal prachtige, uitverkochte zomerdiners in de tuin. En ook de klassieke- en jazzconcerten in de tuin worden goed bezocht.

Op het moment dat de Tuinkamer en Kas weer beschikbaar zijn, verhuren we deze ruimtes met enige regelmaat aan particulieren voor feestjes en partijen. De reacties na afloop zijn lovend. De gasten blikken terug op een onvergetelijke verjaardag of huwelijksjubileum. Als in september *La Grande Bleue* van start gaat, is de Tuinkamer weer de plek die ruimte biedt aan de verschillende Probusclubs en verenigingen van musea die ons goed weten te vinden. Natuurlijk zijn er ook in 2023 weer een aantal samenwerkingen met diverse organisaties en partners. Met ZIN, Muze en VVAA stellen we mooie programma's samen, bestaande uit tekenen op zaal of een lezing gecombineerd met een heerlijke kaasfondue in de villa of een luxe lunch in de Tuinkamer. Voor de lezers van *Groei & Bloei* organiseren we een arrangement waarin de workshop *50 Tinten Groen* en een groene seizoenslunch van de chef prachtig samenkomt. De Vrije Academie verzorgt een lezing over *Kees van Dongen* met aansluitend een bezoek aan het museum. Het aantal deelnemers komt uiteindelijk ruim boven de 300 uit.

Als blijk van dank organiseren we ook dit jaar weer evenementen voor onze belangrijkste supporters. De fellow founders, fellows, young fellows en young Singers genieten van verrassende programma's op locaties door het hele pand en in de tuin. Tegen het eind van het jaar ontvangen we bezoek van ongeveer 30 burgemeesters uit Noord-Holland. De Larense Burgemeester Nanning Mol ontvangt zijn collega's met trots in Singer Laren.

Singer Laren blijft onverminderd een gewenste locatie voor zakelijke evenementen en bijeenkomsten. Het gehele jaar door staan we met plezier klaar voor onze, gewaardeerde, vaste klanten, zoals ABN AMRO, PwC en Westplan. Ook Lemion, Postnl, de sociëteit, Wierda Vermogensbeheer en BNP Paribas zijn graag geziene terugkerende gasten. We accommoderen in totaal 84 zakelijke bijeenkomsten, een klein deel daarvan betreft nog steeds vanwege COVID doorgeschoven evenementen.

Noemenswaardig in 2023 zijn de evenementen van Nissan en Mazda, waarbij de gasten naast auto's op het theaterpodium kunnen genieten van een exclusief diner. En ook het 150-jarig bestaan van VHMf is een feestelijke dag waarop de unieke bestaansgeschiedenis van deze vereniging door het hele museum is gevierd.

- **143** groepen van 9 – 30 personen boeken een horeca arrangement bestaande uit lunch en/ of koffie en thee met zoetigheden. Vaak in combinatie met een rondleiding.
- **84** zakelijke evenementen
- **28** groepen van 30 – 60 personen boeken een arrangement bestaande uit een plenaire introductie of lezing in combinatie met een koffie- en/of lunch in de Tuinkamer.
- **39** keer verhuren we de Tuinkamer of Kas aan een particulier voor een feestelijke bijeenkomst. Dit zijn veelal huwelijksjubilea en 60e, 70e, 80e of 90e verjaardagen.
- **4** huwelijksceremonies vinden plaats in de Kas waarvan 3 met aanvullend programma in museum of Tuinkamer.
- **6** kinderfeestjes bestaande uit workshop met horeca arrangement.
- **7** openingen van tentoonstellingen
- Naast de openingen, **6** supportersevenementen voor fellow founders, fellows, young fellows en young singers.
- **4** Zomerdiners in de tuin.
- **7** SEM concerten in de Tuinkamer
- **7** Swinging Sunday jazzconcerten in de villa of Tuinkamer
- **3** Klassieke concerten in de tuin
- **3** maal Jazz in de tuin

FOTO: ROSALINDE VAN DE VELDEN

FOTO: MARGOT BRAKEL

SINGER SHOP

De tentoonstellingen *Kees van Dongen*, *Liefde voor Kleur* en *La Grande Bleue* zijn ook dit jaar weer de inspiratiebron om de shop continu te vernieuwen met unieke tentoonstellingsproducten en bijpassende items. Het assortiment is uitgebreid met onder meer kussens, puzzels, etuis, kaarten en magneten. Alle ontwikkelde producten zijn door de museumbezoekers zeer goed ontvangen. Nieuw dit jaar is de uitbreiding van Print op Maat met kant en klare giclees. Een schot in de roos, zo bleek. De museumbezoeker kan op deze manier direct een exemplaar van zijn of haar lievelingsschilderij mee naar huis nemen.

In de zomer besteden we veel aandacht in de shop aan *Liefde voor Kleur*. De kleurrijke campagne *Singer in Full Color* biedt de mogelijkheid om de etalage in het oog springend te beplakken en we komen met vrolijke producten in de Libelle te staan.

Om goed voorbereid te zijn op de blockbuster tentoonstelling *Kees van Dongen* aan het begin van 2023, breidt het vrijwilligersshopteam zich uit tot 45 vrijwilligers. Onder leiding van de shopmanager worden alle vrijwilligers zorgvuldig ingewerkt en volgen zij verschillende product, inpak – en kassatrainingen. Tijdens *Kees van Dongen* is het, zoals verwacht, druk in de winkel. Om onze vrijwilligers extra in het zonnetje te zetten en hen te bedanken voor hun tomeloze inzet en harde werk, organiseren we een gezellige avond. Marianne Leloux, onze sieradenleverancier, geeft een presentatie; de vrijwilligers krijgen de mogelijkheid een foto van hun eigen oog te laten maken om vervolgens in het atelier hun eigen *Kees van Dongen* te schilderen.

In het vaste shopteam wordt Barbara Scheffer tijdelijk vervangen door Janine van der Kaaij en Annemaaike van de Velden.

HORECA

Om de bezoekerservaring van onze gasten continu te verbeteren en hen te kunnen blijven verrassen, experimenteert het horecateam dit jaar op diverse vlakken. Zo introduceert onze chef Annakee Vos-Sevenster eigen patisserie. De huisgemaakte taartjes en zoetigheden vinden gretig aftrek bij onze bezoekers. Ook stellen we de Kas open als extra horeca uitgiftepunt, om de bezoekers tijdens verwachte drukte van Kees van Dongen optimaal te kunnen bedienen. Het creatieve concept 'Franse Kas' werkt, de bezoekers kunnen in de Kas een heerlijk kopje koffie, met taartje of drankje nuttigen. Het bedachte saladebuffet in de Kas blijkt minder succesvol, maar daar hebben we waardevolle lessen uit getrokken.

Tijdens *Liefde voor Kleur* bieden we onze gasten de mogelijkheid om 'zomers te dineren' in de Singer Tuin. Het horecateam heeft dit jaar een shared dining concept bedacht, wat een schot in de roos blijkt: alle vier de avonden zijn uitverkocht. Ook experimenteren we met verschillende concepten voor onze theatergasten tijdens het theaterdiner. Na enige oefening blijkt het concept 'keuze uit 3 opties à la carte' het beste aan te slaan bij de bezoekers van het theater, en dit continueren we dan ook in 2024.

Niet alleen door de drukte die de tentoonstelling *Kees van Dongen* met zich meebrengt, ook door het landelijke probleem van personeelstekorten in de horeca, zijn alle zeilen afgelopen jaar bijgezet. Het blijkt een periode van groei, uitdaging en professionalisering voor het horecateam. Het gehele team heeft zich in dit drukke jaar van zijn beste kant laten zien om een gastvrije, culinaire en kwalitatief hoogstaande ervaring te bieden aan alle bezoekers van Singer Laren.

Om stappen te zetten in de professionalisering zijn we een samenwerking aangegaan met Appendo, een onboarding- en kennis-app voor de horeca. Deze app is beschikbaar voor alle horecamedewerkers en biedt veel informatie, trainings- en communicatiemogelijkheden om makkelijker nieuw personeel aan te nemen, maar ook om werkprocessen efficiënter in te richten en te digitaliseren. Tevens is de verdeling van taken en verantwoordelijkheden binnen het horecateam verder gestructureerd om zo de samenwerking te optimaliseren. Ook is er buddiesysteem geïntroduceerd ter versterking van de ontwikkeling van de medewerkers.

FOTO: VIVIAN SEGRÈVE

FOTO: OCEAN OUTDOOR NEDERLAND

12. PR, Marketing & Communicatie

EEN KLEURRIJK JAAR

Wat een jaar was 2023! Net zoals in 2022 mogen we ook nu weer een recordaantal bezoekers ontvangen: van echte kunst- en cultuurliefhebbers en toeristen tot mensen uit de regio. Dit succes hebben we mede te danken aan onze doelgerichte marketing- en communicatiecampagnes. De grote campagnes richten zich in 2023 op de tentoonstellingen *Kees van Dongen: De weg naar succes*, *Liefde voor kleur*, *La Grande Bleue: Schilders van de Méditerranée* en de presentatie van het nieuwe culturele seizoen. Bij elke campagne is een mix van online- en offlinemiddelen ingezet.

In de zomer pakken we bovendien uit met de campagne *Singer in full color*. Onder deze kleurrijke kapstok communiceren we over de tentoonstellingen *Liefde voor kleur* en *Laren aan zee*, het buitenpodium, rondleidingen, zomerse diners in de tuin, concerten en creatieve workshops. Het programma valt als bonte bijlage op de deurmat van bijna 380.000 NRC lezers.

PR

We krijgen ook veel free publicity door eerdergenoemde tentoonstellingen en een aantal bijzondere 'verrassingen'. Aan het begin van het jaar genieten veel bezoekers van de tentoonstelling *Kees van Dongen: De weg naar succes*, samengesteld door gastconservator Anita Hopmans. De tentoonstelling wordt goed gewaardeerd door het publiek en behaalt de tweede plaats bij de uitreiking van de Museumtijdschrift Tentoonstellingsprijs. Veel dank aan iedereen die voor Kees heeft gekozen! Ook mag Singer Laren opnieuw een omvangrijke kunstcollectie ontvangen - een beloofd legaat aan de Collectie Nederland - bestaande uit 33 belangrijke schilderijen, én keert het Van Gogh-schilderij Lentetuin - nota bene in een Ikea-tas - terug. Algemeen directeur Evert van Os schuift samen met de directeur van het Groninger Museum Andreas Blühm aan de talkshowtafel van Humberto Tan aan om over de terugkeer te vertellen, waarmee een zwarte bladzijde uit de Singer geschiedenis wordt omgeslagen. In 2023 slaan we bovendien – meer dan voorheen - de weg in van meerstemmigheid en maatschappelijk belang, zoals met de tentoonstellingen *Laren aan Zee* van Gé-Karel van der Sterren en *Tonia. Model & activiste*. Vooral de laatste tentoonstelling mag op veel media-aandacht rekenen.

Singer Laren is in 2023 in 235 printartikelen genoemd, met een totaal bereik van 29 miljoen lezers en een AVE (Advertising Value Equivalence) van 2 miljoen (Bron: Media Info Groep). Singer Laren is het vaakst genoemd in de Gooi- en Eemlander en in het NRC. De PR via online media en bijvoorbeeld radio en TV is niet gemeten. Ook hier zijn we goed

vertegenwoordigd. Zo is *Kees van Dongen: De weg naar succes* besproken in het AVRO-TROS tv-programma *Nu te Zien!*, is gastconservator Anita Hopmans te gast op NPO radio 1 en 4, schuift museumdirecteur Jan Rudolph de Lorm aan bij *Koffietijd* en is gastconservator van de Tonia tentoonstelling *Esther Schreuder te horen bij Met het oog op morgen*, *Opium* en in de AVROTROS podcast *De muze is moe*.

ONLINE GROEI

Online betrekken we onze volgers en bezoekers actief bij de tentoonstellingen, voorstellingen en activiteiten door zelf content te creëren en door middel van advertising. Singer Laren is vooral actief op Instagram (volgers +22%), Facebook (+8%), X (voorheen Twitter, qua volgers stabiel), LinkedIn (+30%). Ook zetten we Google Grants vanaf dit jaar actief in. Het aantal nieuwsbriefabonnees is met 8% gestegen, naar ruim 17.000, waarvan ruim 6800 ook de theaternieuwsbrief ontvangen. Ook het websitebezoek is gestegen, naar 3.123.130 pagina-weergaven (+ 43% t.o.v. 2022), 907.836 sessies en 580.998 gebruikers.

INTERNATIONAAL IN DE SCHIJNWERPERS

Singer Laren is in november 2023 aanwezig op de internationale conferentie MUSEA24 in Parijs, georganiseerd door het NBTC. Daar hebben we de tentoonstellingen *Frisse Wind: Impressionisme van het Noorden* en *Breitner* gepresenteerd aan zo'n 50 buitenlandse journalisten. Bovendien hebben we onze samenwerking met Amsterdam & Partners en Get Your Guide voortgezet om buitenlandse toeristen te bereiken. Voor de binnenlandse toeristen werken we samen met Visit Gooi & Vecht, om zo een onvergetelijke ervaring in de regio te bieden.

TEAM

Nikita van Grieken neemt vanaf 1 december 2023 de functie over van Suzanne Ophof, nu marketing director bij De Maaltuin. Het team bestaat nu uit Héléne van den Dungen (hoofd marketing & communicatie), Willemijn Geelhoed (theatermarketeer), Nikita van Grieken (medewerker marketing & communicatie) en Mandy-Lee Sjollema (focus website/online) en werkt in deze samenstelling met veel enthousiasme verder aan al het moois dat komen gaat in 2024, waaronder een nieuwe merkstrategie.

Model and
activist

Mod
en ac

FOTO: MARGOT BRAKEL

13. Bijlagen

FINANCIËLE VERANTWOORDING

Verkorte staat van baten en lasten 2023

	BEGROTING 2024	WERKELIJK 2023	WERKELIJK 2022
Baten			
Onderhoudsbijdrage Gemeente Laren	210.000	216.150	215.160
Museum	2.596.255	3.092.132	2.518.404
Theater	455.000	456.559	487.089
Evenementen	580.000	718.247	624.490
Singershop	1.247.500	1.805.193	1.305.133
Horeca	1.756.000	2.217.984	1.603.780
Overige baten	1.074.000	1.221.108	1.095.107
	7.918.755	9.727.373	7.849.163
Corona bijdragen	0	-8.336	201.140
	7.918.755	9.719.037	8.050.303

	BEGROTING 2024	WERKELIJK 2023	WERKELIJK 2022
Lasten			
Personeelslasten	3.250.000	3.898.441	3.206.549
Exploitatielasten	650.000	716.383	743.432
Onderhoud en instandhouding	210.000	216.150	465.160
Tentoonstellingskosten	1.340.550	1.409.925	1.004.629
Honoraria en overige theaterkosten	395.000	405.704	413.614
Directe kosten verhuur	215.000	273.804	267.660
Kosten Singershop	961.625	1.432.783	1.007.320
Exploitatiekosten horeca	565.000	756.047	590.436
Overige lasten	300.000	421.752	307.766
	7.887.175	9.530.989	8.006.566
Saldo baten en lasten (voor resultaat bestemming)	31.580	188.048	43.737

Cijfers afkomstig van de jaarrekening 2023

BESTUREN EN COMMISSIES PER ULTIMO 2024

COMMISSIES VAN BEHEER*Erevoorzitter(s) en ereleden*

Dhr. P.J. Kalff erevoorzitter (sinds 2007)

Dhr. W.P.M. van der Schoot erelid (sinds 2007)

Leden

Dhr. A.A.G. Fluitman Voorzitter

Nevenfuncties:

- Voorzitter Stichting Steun
- Alzheimercentrum Amsterdam
- Lid raad van toezicht Stichting City Marketing Hilversum
- Voorzitter bestuur Stichting Singer Nardinc
- Bestuurslid Stichting Continuïteit Singer Laren

Dhr. C.L. Hamming Directeur Eligius B.V.

Nevenfuncties:

- Stichting Steun Continuïteit Singer Laren, bestuurder
- Stichting Singer Nardinc, secretaris/penningmeester
- Voorzitter Bestuur Stichting Cordius

Dhr. H.O. Floberg Directeur Hekwerk Theaterzaken

Mw. I. de Heus-Verstraten

Nevenfuncties:

- Bestuurslid Stichting Globewise
- Bestuurslid GreenSafariefoundation

Dhr N. Mol Commissaris van Toezicht
Burgemeester van gemeente Laren (Noord-Holland)
Nevenfuncties uit hoofde van de functie als burgemeester BEL Bestuur

- Bestuur Veiligheidsregio
- Vicevoorzitter van het bestuur van de Regio Gooi en Vechtstreek

Overige nevenfuncties

- Voorzitter Laren Klassiek
- Voorzitter Certificeringsorganisatie Bibliotheekwerk, Cultuur en Taal
- Voorzitter Bestuurdersvereniging VVD
- Voorzitter Koninklijke Nederlandse Kennelclub Cynophilia
- Voorzitter Raad van Toezicht Stichting Fairdog
- Voorzitter Commissie Regionaal Overleg Vliegveld Hilversum
- Bestuurslid Cultuurfonds Noord-Holland

Mw. J.N. de Zwart-Bloch

Mw. A.Q. Timp

Kunsthistorica en eigenaar Kijk op collecties

Nevenfuncties:

- Bestuurslid Stichting Vrienden van de schilder H.J. Wolter

Dhr. J. Ubbens

Nevenfuncties:

- Lid raad van toezicht Museum van Loon
- Bestuurslid Stichting van Vlissingen Art Foundation
- Bestuurslid Stichting Vrienden van de schilder H.J. Wolter
- Bestuurslid Stichting Singer Nardinc

Dhr. E.P. de Vries

Schrijver, acteur, regisseur en producent

Nevenfuncties:

- Ambassadeur van het Longfonds

DIRECTIE

Dhr. E.J. van Os Algemeen directeur

Nevenfuncties:

- Raad van advies Marie Tak van Poortvliet Museum Domburg
- Comité van aanbeveling Nederlands Portretschap
- Lid Monitoringscommissie Musea Raad van Cultuur

Dhr. J.R. de Lorm Museumdirecteur

Nevenfuncties:

- Voorzitter keuring en bestuurslid Nationale beurs voor kunst, antiek en design PAN Amsterdam
- Raad van advies Noordveluws museum
- Bestuurslid John & Marine van Vlissingen Art Foundation

ONDERNEMINGSRAAD

Annakee Vos-Sevenster voorzitter

Rosalinde van de Velden secretaris

Tessa van Deijk

Stefanie Korlaar

Ruud Vis

STICHTING VRIENDEN VAN SINGER LAREN

Leden

Mw. J.N. de Zwart-Bloch voorzitter

Mw. S. Vos secretaris

Dhr. B. Bölger evenementen & activiteiten

Mw. G.E.A. Reijnen penningmeester

Mw. E. van Rens-Leenaarts coördinator winkelvrijwilligers

Mw. E. Langeler artotheek & Singer prijs

Mw. R. Eijkens-Grol shop

ANNA SINGER ART COMMISSIE

Eef Langeler-Nuijten voorzitter

Monique Vos-van Acker penningmeester

Lavina Alles

Rembrandt Brouwer

Pieter van Rijn

Thijs van Schothorst

Aafje Uithoof

PROGRAMMACOMMISSIE THEATER

Dhr. E. de Vries voorzitter

Mw. M. Bouhuijs

Mw. I. Brandt

Mw. A. Dooijewaard secretaris

Dhr. H. Floberg

Dhr. C. de Kloet

Dhr. E. van Os

Dhr. R. Räkera

PUBLICATIES

Anita Hopmans, Jan Rudolph de Lorm (voorwoord), *Kees van Dongen. De weg naar succes*, tent.cat. Laren (Singer Laren) / Zwolle (Waanders Uitgevers) 2023 (ISBN 978 94 6262 459 7)

Roby Boes, Jan Rudolph de Lorm (voorwoord), *Liefde voor kleur. Gestel, Sluiferters, De Smet en anderen*, tent.cat. Laren (Singer Laren) 2023 (ISBN 978 94 6262 481 8)

Jan Rudolph de Lorm, *Gé-Karel van der Sterren. Laren aan zee*, tent.cat. Laren (Singer Laren) 2023

Fred Leeman, Anne van Lienden en Jan Rudolph de Lorm (voorwoord), *La Grande Bleue. Schilders van de Méditerranée*, tent.cat. Laren (Singer Laren) / Zwolle (Waanders Uitgevers) 2023 (ISBN 978 94 6262 496 2)

MUSEALE AANWINSTEN COLLECTIE SINGER LAREN 2023

23-1-1 Lou Loeber (1894-1983) <i>Haven van Porto</i> , 1925 Olieverf op doek, 67,3 x 67,3 cm Legaat mw. P.M.M. de Graaf, Hilversum	23-2-5 Herman Kruyder (1881-1935) <i>De gele hond</i> , ca. 1929-1930 Olieverf op doek, 43 x 57 cm Bruikleen Gemeente Blaricum
23-2-1 Jacob Dooijewaard (1876-1969) <i>De gebroeders (Jacob en Gerard Dooijewaard)</i> , 1899 Olieverf op doek, 43 x 37 cm Bruikleen Gemeente Blaricum	23-3-1 Co Breman (1865-1938) <i>Vroeg voorjaar</i> , 1915 Olieverf op doek, 101 x 101 cm Bruikleen Gemeente Laren
23-2-2 Jacob Dooijewaard (1876-1969) <i>De boottocht Noorwegen</i> , 1939 Olieverf op doek, 60 x 80 cm Bruikleen Gemeente Blaricum	23-4-1 Chris Beekman (1887-1964) <i>Twee meisjes (orgeldraaien)</i> , 1918 Olieverf op doek, 46 x 38 cm Bruikleen, beloofd legaat uit particulier bezit
23-2-3 Jacob Dooijewaard (1876-1969) <i>Op de pont, Nordfjord</i> , 1939 Olieverf op doek, 60 x 80 cm Bruikleen Gemeente Blaricum	23-4-2 Co Breman (1865-1938) <i>In de tuin</i> , 1917 Olieverf op doek, 56 x 48 cm Bruikleen, beloofd legaat uit particulier bezit
23-2-4 Leo Gestel (1881-1941) <i>In gedachten</i> , 1908 Olieverf op doek, 47 x 39 cm Bruikleen Gemeente Blaricum	23-4-3 Kees van Dongen (1877-1968) <i>Lieuses (Schovenbindsters)</i> , 1905 Olieverf op doek, 37,5 x 45 cm Bruikleen, beloofd legaat uit particulier bezit

23-4-4 Leo Gestel (1881-1941) <i>Danse orientale</i> , ca. 1912 Olieverf op doek, 53 x 37 cm Bruikleen, beloofd legaat uit particulier bezit	23-4-9 Jan Sluijters (1881-1957) <i>Maannacht</i> , 1910 Olieverf op doek, 46,5 x 40 cm Bruikleen, beloofd legaat uit particulier bezit
23-4-5 Maximilien Luce (1858-1941) <i>L'Église St. Médard, Parijs</i> , 1888 Olieverf op doek, 33 x 44 cm Bruikleen, beloofd legaat uit particulier bezit	23-4-10 Jan Sluijters (1881-1957) <i>Zonsopgang</i> , 1910 Olieverf op doek, 32 x 40 cm Bruikleen, beloofd legaat uit particulier bezit
23-4-6 Piet Mondriaan (1872-1944) <i>Anemonen in een glazen vaas</i> , ca. 1906 Olieverf op doek, 29 x 22 cm Bruikleen, beloofd legaat uit particulier bezit	23-4-11 Jan Sluijters (1881-1957) <i>Gemälde Ausstellung Holländischer Meister, ontwerp voor het affiche van Kunstsalon Wolfsberg, Zürich</i> , 1913 Olieverf op doek, 91 x 67 cm Bruikleen, beloofd legaat uit particulier bezit
23-4-7 Otto van Rees (1884-1957) <i>Korenveld</i> , 1905 Olieverf op doek, 73 x 50 cm Bruikleen, beloofd legaat uit particulier bezit	23-4-12 Jan Sluijters (1881-1957) <i>La Joie de Peindre</i> , 1946 Olieverf op doek, 107 x 127 cm Bruikleen, beloofd legaat uit particulier bezit
23-4-8 Théo Van Rysselberghe (1862-1926) <i>Le port de pêche à Pozzuoli près Naples</i> , 1909 Olieverf op doek op karton, 41 x 33 cm Bruikleen, beloofd legaat uit particulier bezit	23-5-1 Piet Mondriaan (1872-1944) <i>Oostzijdse molen</i> , ca. 1906-1907 Olieverf op doek, 51 x 77 cm Bruikleen uit particulier bezit

23-6-1

Lodewijk Schelfhout (1881-1943)

Portret van Mathieu Schoenmaekers, 1914

Zwart krijt op papier, 57,5 x 47,4 cm

Schenking uit particulier bezit

23-7-1

Leo Gestel (1881-1941)

Zittende vrouw, 1913

Aquarel, gouache en zwart krijt op papier,

107,7 x 77,6 cm

Schenking Collectie Nardinc

COLOFON

Tekst: Evert van Os, Jan Rudolph de Lorm, Age Fluitman, Isabelle Hegeman, Hélène van den Dungen, Willemijn Geelhoed, Tessa van Deijk, Sophie Valkenier, Carel Jungerling en Aline Dooijewaard

Vormgeving: Annelinde Tempelman, Balthazar

Cover: Kees van Dongen, *Twee ogen*, 1911, olieverf op doek, 65 x 54 cm, JK Art Foundation, c/o Pictoright Amsterdam 2024

SINGER LAREN